

**Nacionalni centar za vanjsko
vrednovanje obrazovanja**

NACIONALNI ISPITI U TREĆIM RAZREDIMA SREDNJIH ŠKOLA

**Ispitni katalog iz Hrvatskoga jezika
(niža razina)**

u školskoj godini 2007./2008.

veljača 2008.

Stručna radna skupina za izradbu ispitnih materijala iz Hrvatskoga jezika:

Marina Čubrić, prof., voditeljica, Nadbiskupska klasična gimnazija, Zagreb
prof. dr. sc. Zrinka Jelaska, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku

Mirela Barbaroša-Šikić, prof., Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb

Majda Bekić-Vejzović, prof., V. gimnazija, Zagreb

Jugana Dagelić, prof., IV. gimnazija „Marko Marulić“, Split

Božica Jelaković, prof., XV. gimnazija, Zagreb.

Sadržaj

1. UVOD	4
2. OPĆI CILJEVI NASTAVE HRVATSKOGA JEZIKA NA KRAJU SREDNJOŠKOLSKOGA OBRAZOVANJA	4
3. STRUKTURA ISPITA	5
3.1. POSTOTNA STRUKTURA ISPITA	5
3.2. VRJEDNOVANJE ISPITNIH DIJELOVA	5
3.2.1. NAČIN VRJEDNOVANJA I. DIJELA ISPITA	6
3.2.2. NAČIN VRJEDNOVANJA II. DIJELA ISPITA	6
3.3. TIJEK ISPITA	6
3.3.1. TRAJANJE ISPITA	6
3.3.2. PRIBOR	6
4. OPĆI I POSEBNI CILJEVI ISPITA	7
4.1. OBRAZOVNI ISHODI ZA PODRUČJE JEZIKA	9
4.2. OBRAZOVNI ISHODI ZA PODRUČJE JEZIČNOGA IZRAŽAVANJA	10
4.3. OBRAZOVNI ISHODI ZA PODRUČJE KNJIŽEVNOSTI	11
4.4. ISPITNA DJELA ZA I. DIO ISPITA (ŠKOLSKI ESEJ)	13
5. VRSTE ZADATAKA U ISPITU	13
5.1. INTERPRETATIVNI ŠKOLSKI ESEJ	13
5.1.1. PRIMJER ZADATKA ZA PISANJE INTERPRETATIVNOGA ŠKOLSKOGA ESEJA	14
5.2. USPOREDNA RAŠČLAMBA DVAJU ILI VIŠE TEKSTOVA	15
5.2.1. PRIMJER ZADATKA ZA PISANJE USPOREDNE RAŠČLAMBE	15
5.3. RASPRAVLJAČKI ŠKOLSKI ESEJ	16
5.3.1. PRIMJER ZADATKA ZA PISANJE RASPRAVLJAČKOGA ESEJA	17
5.4. ZADATCI ZATVORENOGA TIPA	18
5.4.1. ZADATCI VIŠESTRUKOGA IZBORA	18
5.4.2. ZADATCI POVEZIVANJA I SREĐIVANJA	19
6. OGLEDNI PRIMJER ISPITA IZ HRVATSKOGA JEZIKA	20
6.1. PRVI DIO ISPITA	20
6.2. DRUGI DIO ISPITA	23

1. Uvod

Na nacionalnim ispitima u trećim razredima srednjih škola učenici će moći birati hoće li polagati ispit iz Hrvatskoga jezika na višoj ili nižoj razini.

Ispit iz Hrvatskoga jezika na **nižoj** razini ispituje temeljna znanja i jezične vještine koje učenici stječu kroz osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, dok ispit na **višoj** razini ispituje ona znanja i vještine koje su učenici trebali savladati tijekom dosadašnjega obrazovanja, a koje su važne u daljnjem školovanju.

Ovaj je tekst Ispitni katalog za nacionalni ispit iz Hrvatskoga jezika na **nižoj** razini. Svrha je ispitnoga kataloga pomoći nastavnicima, ali i ostalim dionicima nastavnoga procesa da se upoznaju s pojedinostima ovoga nacionalnoga ispita.

2. Opći ciljevi nastave Hrvatskoga jezika na kraju srednjoškolskoga obrazovanja

Na kraju srednjoškolskoga obrazovanja učenik iz predmeta Hrvatski jezik:

- može pravilno pisati i govoriti, tj. poznaje i dosljedno primjenjuje standardnojezičnu normu (pravopisnu, pravogovornu, gramatičku, stilističku i leksičku) u govoru i pismu
- primjenjuje jezične komunikacijske sposobnosti i vještine u govoru i pisanju u različitim situacijama
- pokazuje stvaralačke sposobnosti te može samostalno i oprimjereno izražavati misli i osjećaje
- poznaje i razumije jezikoslovne pojmove koji se odnose na gradivo propisano planom i programom
- usklađuje usmeno i pismeno izražavanje sa zadanim okvirima
- razumije temeljne tvrdnje i ideje odslušanoga ili pročitanaoga teksta
- poznaje i razumije književnopovijesna razdoblja, njihove stilske osobitosti, djela i predstavnike
- razumije različite stilističke, tematske i kompozicijske značajke prisutne u književnosti različitih kultura
- poznaje i razumije temeljne književnoteorijske pojmove i nazivlje koji se odnose na vrstu, stil i strukturu književnih djela
- analizira i interpretira književna djela prikladnim rječnikom i nazivljem
- razlikuje književna djela i tekstove od ostale literature
- povezuje i uspoređuje književnost s ostalim umjetnostima i aktualnom stvarnošću
- prepoznaje vrijednosti različitih razdoblja, kultura i mišljenja
- samostalno i odgovorno prosuđuje vrijednosti nacionalnoga identiteta utemeljenoga na hrvatskome jeziku i književnosti
- prepoznaje i uspoređuje vrijednosti pluralizma različitih razdoblja, kultura i mišljenja.

3. Struktura ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika na **nižoj** razini jednak je za sve učenike.

Sastoji se od dvaju dijelova od kojih se prvi dio provodi vremenski odvojeno od drugoga dijela. Oba su dijela pismeni. Prvi je dio ispita zadatak otvorenoga tipa, a drugi je dio sastavljen od zadataka zatvorenoga tipa.

Prvi dio ispita sastoji se od jednoga ili dvaju tekstova na temelju kojih učenik piše školski esej. Tekstovi mogu biti književni (odlomci iz književnih djela) ili neknjiževni (novinski i sl.). Bit će popraćeni smjernicama za pisanje, a njihova je svrha pomoći učeniku da oblikuje svoj školski esej.

U drugome dijelu jezičnim se djelatnostima čitanja i pisanja (zadatci zatvorenoga tipa) ispituje stečeno znanje i ovladanost hrvatskim jezikom i književnošću.

3.1. Postotna struktura ispita

Tablica 1. – Postotna struktura ispita

Dijelovi ispita	Postotni udio
I. dio	50%
II. dio	50%
Ukupno	100%

3.2. Vrjednovanje ispitnih dijelova

Vrjednovanje ispitnih dijelova obavlja se na pripremljen način. Drugi dio ispita vrjednovat će se optičkim čitačem. Prvi dio ispita, koji nije moguće vrjednovati optičkim čitačem, vrjednovat će osposobljeni ocjenjivači prema jedinstvenoj ljestvici za procjenu.

U ispitu ne će biti negativnih bodova, što znači da se netočni odgovori ne će oduzimati od točnih.

3.2.1. Način vrjednovanja I. dijela ispita

Tablica 2. – Način vrjednovanja I. dijela ispita

Vrsta opisivača	Postotni udio
Čitanje i razumijevanje teksta	50%
Pismeno izražavanje	15%
Uporaba Hrvatskoga jezika	35%
Ukupno	100%

Ako učenik nije pisao o zadanoj temi, ako je napisao potpuno pogrešne podatke ili ako je školski esej napisao u kojem drugom obliku (primjerice kao pjesmu), dobit će nula (0) bodova i ne će mu se vrjednovati ni ostali elementi u sastavku.

Učenik će dobiti nula (0) bodova ako se nepristojno izražava, ako na stranicama čistopisa crta ili piše druge nepotrebne znakove te ako se neposredno obraća ocjenjivaču.

Učenik mora napisati tekst u zadanome broju riječi (od 500 do 700, +/- 10%) te samostalno izbrojiti riječi i upisati njihov točan broj na predviđeno mjesto. Ako školski esej ima više ili manje riječi od zadanoga broja (od 500 do 700, +/- 10%), ne će se vrjednovati.

3.2.2. Način vrjednovanja II. dijela ispita

Drugi dio ispita sadržava zadatke zatvorenoga tipa koji mogu imati od jednoga (1) do triju (3) bodova. Broj bodova posebno se određuje za svaki zadatak.

3.3. Tijek ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika sastoji se od dvaju dijelova, od kojih je prvi dio vremenski odijeljen od drugoga. Nadnevke ispita i razmak između tih dijelova određuje nadležno tijelo.

3.3.1. Trajanje ispita

Prvi dio ispita traje 180 minuta bez prekida.

Drugi dio ispita traje 155 minuta bez prekida.

3.3.2. Pribor

Na ispitu iz Hrvatskoga jezika učenici smiju rabiti samo pribor za pisanje, i to samo plavu ili crnu kemijsku olovku ili nalivpero.

4. Opći i posebni ciljevi ispita

Ispitom iz Hrvatskoga jezika ispituju se poglavito trajna znanja, sposobnosti i vještine.

Ispit u načelu slijedi sadržaje važećega plana i programa. Oni su opisani kao ishodi na kraju završenoga srednjoškolskoga obrazovanja.

Prvi dio ispita sastoji se od pisanja školskoga eseja ograničene duljine (od 500 do 700 riječi) na temelju ponuđenoga teksta (tekstova) ili tekstem s likovnim prilogom.

Na ispitu iz Hrvatskoga jezika moguća su tri tipa školskoga eseja:

1. interpretativni školski esej
2. usporedna raščlamba dvaju ili više tekstova
3. raspravljački školski esej

Od ovih triju mogućih tipova školskoga eseja učeniku će na ispitu biti ponuđena dva tipa od kojih odabire samo jedan tip i piše svoj školski esej na odabranu temu.

Učenik piše interpretaciju, usporednu raščlambu ili raspravu na odabranu temu prema ponuđenim smjernicama. U ovome dijelu ispita učenik u sebi čita polazni tekst (iščitava tekstove ili likovni prilog). O zadanome predlošku ili predlošcima piše školski esej zadane duljine.

Pisanjem školskoga eseja učenik pokazuje:

- razumijevanje sadržaja, namjene i poetske funkcije ponuđenoga teksta
- poznavanje književnoteorijskoga nazivlja i njihovo dokazivanje
- poznavanje glavnih značajka književnoga roda i vrste ponuđenoga teksta
- sposobnost strukturiranoga izlaganja u zadanim veličinama (vrijeme, broj riječi itd.)
- ovladanost jezičnom, pravopisnom i logičkom raščlambom
- sposobnost pisanja hrvatskim književnim jezikom (gramatička i pravopisna točnost)
- sposobnost jezgrovitoga i stilski prikladnoga izlaganja
- sposobnost smislenoga, jasnoga i cjelovitoga izlaganja
- sposobnost urednoga i čitljivoga pisanja
- težnju k izvornomu i živomu stilu u izražavanju
- sposobnost da prema ponuđenim smjernicama može povezano, jezgrovito, jasno i jezično pravilno sastaviti traženi pisani oblik.

U **prvome dijelu ispita** (školski esej) poglavito se ispituju stečena znanja, sposobnosti i vještine kojima učenik samostalno pristupa tekstu, a to su:

- iznijansirano čitanje i analiza ponuđenoga teksta ili likovnoga priloga (sadržaja, strukture, izraza i stilske obilježenosti)
- uočavanje i onoga što tekst izričito ne govori
- povezivanje stečenih znanja s ponuđenim tekstem
- sposobnost sintetiziranja i uobličavanja misli i spoznaja u esej.

Rješavanjem **drugoga dijela ispita** (zadatci zatvorenoga tipa) učenik pokazuje:

- poznavanje tekstova, autora, razdoblja i poetika

- sposobnost da na temelju književnih ili neknjiževnih tekstova predstavi, sažme, raščlani, usporedi, razvrsta, objasni, poveže i uopći spoznaje o književnim pojavama
- primjenu znanja iz područja jezika na ponuđenim tekstovima
- sposobnost samostalnoga vrjednovanja ponuđenih tekstova
- poznavanje prikladnih stručnih izvora
- poznavanje prikladnih stručnih izraza.

4.1. Obrazovni ishodi za područje jezika

ISHODI	KOGNITIVNE RAZINE					
	PAMĆENJE	SHVAĆANJE	PRIMJENA	RAZLAGANJE	PROCJENA	STVARANJE
– razumjeti jezik kao sustav znakova i njegovu priopćajnu (komunikacijsku) ulogu	•	•				
– poznavati i razlikovati osnovne jezikoslovne pojmove	•	•	•	•		
– prepoznati i razumjeti razliku između govora i pisma te ju ostvarivati	•	•	•	•	•	•
– prepoznati fonetske i fonološke jedinice hrvatskoga standardnoga jezika, tj. glasove (njihova artikulacijska i akustička obilježja), slogove i prozodiju te njihovu raspodjelu	•	•	•	•		
– razumjeti značenje fonoloških, morfoloških, sintaktičkih i semantičkih pojmova i prepoznati ih na primjerima	•	•	•	•		
– razlikovati fon, fonem, alofon, grafem; morf, morfem, alomorf i prepoznati ih na primjerima	•	•	•			
– prepoznati, na primjerima znati objasniti i primijeniti glasovne promjene: sibilizaciju, palatalizaciju, jotaciju, nepostojano a, vokalizaciju, jednačenje glasova po mjestu tvorbe, jednačenje glasova po zvučnosti, gubljenje glasova, alternacije ije/je/e/i	•		•	•		
– poznavati i razlikovati obilježja književnoga i neknjiževnoga teksta	•		•		•	
– prepoznati na primjerima osnovna obilježja čakavskoga, kajkavskoga i štokavskoga narječja te razumjeti njihovu ulogu u hrvatskoj kulturi i odnos prema standardu		•	•	•		
– poznavati razvoj hrvatskoga jezika od Bašćanske ploče do kraja 19. stoljeća	•	•				
– poznavati obilježja i razvoj hrvatskoga pisma od Bašćanske ploče do kraja 19. stoljeća	•	•				
– poznavati razloge jezične razjedinjenosti u hrvatskoj književnosti i pokušaje grafijskoga ujednačavanja	•	•		•	•	
– razlikovati gramatičke kategorije promjenjivih vrsta riječi (rod, broj, padež, lice, vrijeme, vid, način, stupanj, određenost) te ih funkcionalno primjenjivati		•	•	•		•
– prosuditi stilsku obilježenost inačnih oblika (padeži, glagolski oblici, navezak -a, neodređeni pridjevi, oblici zamjenica)			•			•
– prepoznati na primjerima i razlikovati tipove odnosa među sastavnicama spojeva riječi (sročnost, upravljanje, pridruživanje)	•	•	•	•		•
– razumjeti rečnično ustrojstvo (predikat, subjekt, objekt, priložne oznake; atribut i apozicija)	•	•	•			

4.2. Obrazovni ishodi za područje jezičnoga izražavanja

ISHODI	KOGNITIVNE RAZINE					
	PAMĆENJE	SHVAĆANJE	PRIMJENA	RAZLAGANJE	PROCJENA	STVARANJE
– prepoznavati, razlikovati i samostalno oblikovati sadržaj nastave jezičnoga izražavanja (opis, dijalog i monolog, raščlamba i tumačenje, pismena interpretacija, analiza, sinteza, recenzija, dokazivanje)			•	•	•	•
– usmeno i pismeno izraziti razumijevanje pročitanih i odslušanih književnih i neknjiževnih tekstova koristeći se znanjima iz teorije književnosti i poznavanjem književnopovijesnoga konteksta		•	•	•	•	•
– samostalno oblikovati usmeno predavanje, javni govor i priopćenje			•		•	•
– osmisliti vezani tekst, govorni ili pismeni (uvod, razradba, zaključak) te vlastite misli potkrijepiti valjanim argumentima i primjerima			•		•	•
– uskladiti usmeno i pismeno izražavanje sa zadanim okvirima (od 500 do 700 riječi)					•	
– primijeniti pravopisnu i pravogovornu normu hrvatskoga jezika u pismu i govoru			•	•	•	
– izražavati se prikladnim rječnikom, dobro oblikovanim rečenicama smisleno povezanim u cjeline			•		•	•
– poznavati stručno nazivlje i prikladno ga rabiti			•			

4.3. Obrazovni ishodi za područje književnosti

ISHODI	KOGNITIVNE RAZINE					
	PAMĆENJE	SHVAĆANJE	PRIMJENA	RAZLAGANJE	PROCJENA	STVARANJE
– prepoznati, opisati i razumjeti obilježja književnih rodova i vrsta i oprimjeriti ih		•	•	•	•	
– razlikovati i analizirati lirske, epske, dramske, književno-znanstvene i publicističke tekstove				•	•	
– poznavati povijesni razvoj lirike, epike i drame	•	•				
– prepoznati i opisati književnopovijesna razdoblja europske (svjetske) književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od staroga vijeka do kraja 19. stoljeća u kronološkome slijedu	•	•	•	•		
– prepoznati i opisati književnopovijesna razdoblja hrvatske književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od srednjega vijeka do kraja 19. stoljeća u kronološkome slijedu	•	•	•	•		
– poznavati i razumjeti <i>Bibliju</i> kao temeljnu knjigu europske civilizacije (naziv, struktura, jezici i prijevodi, temeljni tekstovi predviđeni programom)	•	•				
– iščitati i interpretirati: Homer, <i>Ilijada</i> (I., XVI. pjevanje), <i>Odiseja</i> (I., XIX. i XXI. pjevanje); Eshil, <i>Okovani Prometej</i> ; Sofoklo, <i>Antigona</i>			•	•	•	
– iščitati i interpretirati: Plaut, <i>Škrtac</i>			•	•	•	
– poznavati tekst Bašćanske ploče, znati protumačiti važnost Bašćanske ploče za hrvatsku kulturu (sadržaj, jezik i pismo)	•	•	•			
– razumjeti važnost i utjecaj Petrarkine poezije; prepoznati Petrarkin sonet i petrarkistički stil	•	•	•	•	•	
– iščitati i interpretirati: Dante Alighieri, <i>Pakao</i> (I. – V. pjevanje); Giovanni Boccaccio, <i>Dekameron</i> (Uvod, 2/3)			•	•	•	
– poznavati stvaralački životopis Williama Shakespearea	•	•				
– iščitati i interpretirati: William Shakespeare, <i>Hamlet</i> ; Miguel de Cervantes, <i>Don Quijote</i> (odlomci)			•	•	•	
– poznavati stvaralački životopis Marka Marulića i Marina Držića	•	•				
– iščitati i interpretirati: Marko Marulić, <i>Judita</i> ; Marin Držić, <i>Novela od Stanca</i> ; Petar Zoranić, <i>Planine – Otkuda bura ishodi i zač se zove</i>			•	•	•	

- poznavati i interpretirati hrvatske petrarkističke pjesnike: Hanibal Lucić, <i>Jur nijedna na svijt vila</i> ; Šiško Menčetić, <i>Prvi pogled</i> ;				•	•	•	
- poznavati i razumjeti tematiku 'rasute baščine' i turske opasnosti u djelu Marka Marulića	•	•	•	•			
- razumjeti barokni odnos prema temi života, smrti i ljubavi		•	•	•	•		
- poznavati stvaralački životopis Ivana Gundulića	•	•					
- iščitati i interpretirati: Ivan Gundulić, <i>Dubravka, Osman</i> (I. pjevanje)			•	•	•		
- poznavati i razlikovati geografsku, tematsku i žanrovsku raznolikost hrvatskoga baroka (Ivan Bunić Vučić, Antun Kanižlić, Fran Krsto Frankopan)	•	•					
- poznavati i razumjeti tematsku specifičnost hrvatskoga prosvjetiteljstva (Andrija Kačić Miošić, Matija Antun Reljković, Tituš Brezovački)	•	•					
- iščitati i interpretirati: Johann Wolfgang Goethe, <i>Patnje mladoga Werthera</i> ; Edgar Allan Poe, <i>Gavran</i>			•	•	•		
- razumjeti i objasniti ulogu poezije u hrvatskome narodnome preporodu	•	•	•				
- razumjeti i objasniti značenje Gajeve pravopisne reforme u procesu standardizacije hrvatskoga jezika	•	•	•				
- poznavati stvaralački životopis Petra Preradovića te osobitosti poezije	•	•	•				
- poznavati stvaralački životopis Ivana Mažuranića	•	•					
- iščitati i interpretirati: Ivan Mažuranić, <i>Smrt Smail-age Čengića (Harač i Kob)</i>			•	•	•		
- poznavati stvaralački životopis Augusta Šenoa i razumjeti njegovu ulogu u kontekstu hrvatske književnosti 19. st.	•	•					
- iščitati i interpretirati: August Šenoa, <i>Zlatarovo zlato</i>			•	•	•		
- iščitati i interpretirati: Honore de Balzac, Otac Goriot, Fjodor Mihajlovič Dostojevski, <i>Zločin i kazna</i> ;				•	•		
- iščitati i interpretirati: Ksaver Šandor Gjalski, <i>Perillustris ac generosus Cintek</i> ; Ante Kovačić, <i>U registraturi</i> ; Vjenceslav Novak, <i>Posljednji Stipančići</i> ; Josip Kozarac, <i>Oprava</i>			•	•	•		

4.4. Ispitna djela za I. dio ispita (školski esej)

U **prvome dijelu** ispita kao književni predložak bit će ponuđeni samo tekstovi iz sljedećega popisa:

August Šenoa, *Zlatarovo zlato*
Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*
Honoré de Balzac, *Otac Goriot*
Marin Držić, *Novela od Stanca*
F. M. Dostojevski, *Zločin i kazna*
Silvije Strahimir Kranjčević, *Izbor iz poezije*
Josip Kozarac, *Oprava*

Kao neknjiževni predlošci mogu biti ponuđeni različiti tekstovi.

5. Vrste zadataka u ispitu

Prvi dio ispita sastoji se od pisanja školskoga eseja ograničene duljine (od 500 do 700 riječi) na temelju ponuđenoga teksta (tekstova) ili likovnoga priloga. Učenik dobiva smjernice za pisanje školskoga eseja.

5.1. Interpretativni školski esej

Ako se učenik odluči za interpretativni školski esej, susrest će se s pjesmom, ulomkom iz proznoga, dramskoga ili esejističkoga književnoga djela ili s likovnim prilogom koji prati tekst.

Ponuđene tekstove u ovome zadatku otvorenoga tipa učenik bi trebao razumjeti i književno procijeniti iako nužno ne poznaje cjelokupno stvaralaštvo autora teksta. Ponuđeni tekst popraćen je metodičkim instrumentarijem koji informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, kontekstualnim napomenama kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Smjernice za pisanje imaju isključivu svrhu učeniku olakšati sastavljanje. One ne sugeriraju strukturu školskoga eseja koje se treba pridržavati, nego samo podsjećaju na polazne točke za učinkovito čitanje i razumijevanje teksta.

5.1.1. Primjer zadatka za pisanje interpretativnoga školskoga eseja

Pred Vama je ulomak iz romana *Posljednji Stipančići* Vjenceslava Novaka. Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta. Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Najprije pišite na priloženome listu papira za koncept, a na kraju uredno prepišite na za to predviđeni list papira (čistopis). Školski esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu. Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 500 do 700 riječi.

... I koliko je to njezino čeznuće za odličnim društvom i zabavama što bi ih sad građani a sad časnici davali, bilo neobuzdano, opet ga je neumoljivo sapinjala tvrdokorna vlast oca. Nije htio ni da čuje za kakove izdatke na njezina odijela i gdje kada upravo surovo uskraćivao i neznatne troškove što bi ih za nju mati od njega tražila. Da uskrati novac, on bi našao sto razloga i napokon predbacivao Valpurgi da je iskvarila to dijete puštajući mu preko očevoga znanja koješta na volju. – Htio je pako da Lucija boravi u njegovoj sobi te mu čita, a on je podučava, kako bi tvrdio, u onome što će joj danas-sutra vrijediti daleko više nego misli na kojekakve ludorije što ih može da zamisli ženska ispraznost.

Nelijepo, zlobi nalik čuvstvo proti ocu mučilo bi gdje kad Luciju, a to nije mogla da zataji ni njemu ni majci. Izravno mu toga dašto nije smjela reći; ali je Stipančić pogađao da je njezina pokornost i uslužnost prema njemu usiljena. Majci pako nije skrivala to svoje čuvstvo naspram ocu; kad bi joj rekla da otac želi neka dođe u njegovu sobu, smračila bi lice:

- Idem kad moram. Ali da znate kako mi teško teku časovi u očevoj sobi, vi me ne bi nikada gore slali.

- Vidiš, Lucijo, a on želi samo da s njime razgovaraš.

- Ja ne umijem da s njime razgovaram.

- Zašto si takova? I otac se na te tuži da sjediš uza nj kao tuđa i samo ga mučiš svojom upornom šutnjom.

- Velim vam, kad sam sama uza nj, meni su svezana usta. Što bih s njime govorila, kad znam da mi nije pravedan? Zar nisam odrasla pa i danas još zatvorena u ovim tamnim sobama kao u samostanu? Neka pogleda moje vršnjakinje kakvi im je život, pa će vidjeti govorim li pravo.

I Valpurga je bila o tom uvjerena, ali je htjela da Luciju priljubi ocu, jer on je još uvijek najradije njoj spočitavao da nije umjela dati Luciji odgoja te nema u sebi nikakvih nježnijih osjećaja već je odrasla divlja i surova kao gorštakinja.

Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*

Smjernice za pisanje

Uočite temeljni problem o kojemu ulomak govori. Usporedite međusobne odnose i postupke likova o kojima se u ulomku pripovijeda i potkrijepite svoje tvrdnje navodima iz ulomka.

Kakvim se iskazuje otac u odnosu prema Luciji? Kako se Valpurga postavlja prema odnosu oca i kćeri? Komentirajte zašto je Lucija Stipančić primjer tragične moderne djevojke.

Povežite ulomak s kontekstom djela, i to s vremenom u kojem nastaje i s različitim roditeljskim odnosom prema djeci. Prisjetite se Stipančićeva odnosa prema sinu i usporedite ga s odnosom prema kćeri.

Usporedite tadašnji način odgoja s današnjom situacijom.

5.2. Usporedna raščlamba dvaju ili više tekstova

U ovome tipu zadatka očekujte najmanje dva ponuđena teksta koja povezuje neko obilježje, primjerice tematika, glavni motiv, književna vrsta, stilska epoha itd. I ovaj Vas zadatak poziva da izrazite svoj osobni stav koji se temelji na Vašoj književnoj naobrazbi.

Od Vas se očekuje da uočite problem, sličnosti i razlike ponuđenih tekstova. Dakle, valja promišljeno pročitati ponuđene tekstove i smjernice za pisanje koje uspostavljaju vezu između testova. I u ovome zadatku uz ponuđene tekstove slijedi metodički instrumentarij koji Vas informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, slijede kontekstualne napomene kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

5.2.1. Primjer zadatka za pisanje usporedne raščlambe

Pred Vama su ulomak iz romana *Don Quijote* Miguela de Cervantesa i ilustracija uvodne novele romana. Pozorno pročitajte ulomak, promotrite ilustraciju, a zatim pročitajte i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta. Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Najprije pišite na priloženome listu papira za koncept, a na kraju uredno prepišite na za to predviđeni list papira (čistopis). Školski esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu. Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 500 do 700 riječi.

(...)

No treba znati da se spomenuti plemić u časovima koji su mu dokoni (a tih je u godini najviše i bilo) s tolikim žarom i slašću odavao čitanju viteških knjiga da je gotovo sasvim zaboravio na lov, dapače i na upravljanje svojim imanjem. A zaokupila ga tolika radoznalost i ludost da je poprodavao mnoge haneg¹ oraće zemlje i kupovao viteške knjige, da ih čita, i tako zgrnuo u kuću koliko ih se god domogao. A od sviju mu knjiga nikoje nisu toliko po volji bile koliko one što ih je napisao slavni Feliciano de Silva², jer jasnoća njegove proze i one zamršene rečenice njegove činile mu se biserom, pogotovu kad bi uzeo čitati ona laskanja ili izazove na megdan. Ili kad bi čitao: «... visoka nebesa, koja vašu božanstvenost božanski utvrđuju zvijezdama i vama iskazuju dostojanstvo dostojnosti, koje je vaša uzvišenost dostojna».

Od takvih se rečenica jadrnome vitezu pomuti pamet. Nabdio se on, da bi ih razumio i dokučio im smisao, što ga ne bi dosegno pameću ni razumio ni sam Aristotel, sve da jedino radi toga ustane iz groba. (...) Sve u svemu, tako se zapleo u svoje štivo da je čitao po cijele noći od večeri do jutra i po cijele dane od zore do mraka. I tako se njemu, od maloga spanja i mnogoga čitanja, osuši mozak i pamet mu se najposlije pomuti. Po glavi mu povrvi sve to što je u knjigama čitao, i čarolije i kavge, borbe, izazovi, rane, udvaranja, ljubavi, nezgode i gluparije nečuvene. A uvertio je u glasu da je zgoljna istina sva ta zbrka sanjarija što ih je čitao, temu na svem svijetu nije bilo pouzdanije historije.

Naposljetku, kad mu je pamet već klonula, sine mu najneobičnija misao koja je ikada ikojemu luđaku sinula. ...

Miguel de Cervantes, *Don Quijote*

¹ četvrt jutra

² španjolski pisac iz 16. st., autor viteških romana

Adolf Schroedter (1834.), ilustracija uvodne novele u romanu *Don Quijote*

Smjernice za pisanje

U kojem književnopovijesnome razdoblju nastaje roman iz kojega je priloženi ulomak? Povežite likovni prilog s ulomkom iz romana.

Kako je autor likovnoga priloga prikazao slavnoga romanesknoga junaka? Obratite pozornost na kompoziciju likovnoga priloga. Što na likovnome prilogu odmah privlači pozornost? Promotrite prostor u kojem je smještena ljudska figura.

Što na likovnome prilogu upućuje da se radi o strastvenome čitatelju?

Napišite odgovora li likovni prilog onomu kako Vi zamišljate junaka iz romana.

Na kakvu je to nevjerovatnu zamisao došao junak romana?

Prisjetite se junakova suputnika i obrazložite njihov odnos.

Zaključite kakva dva svijeta predstavljaju junak i njegov suputnik. Pronalazite li u svojem životu slične odnose?

Opišite jednu svoju 'borbu protiv vjetrenjača'.

5.3. Raspravljački školski esej

Predložene teme u ovome tipu zadatka odnose se na našu društvenu stvarnost. Dakle, na ispitu se možete susresti s tekstom ili pitanjem koji propituju neki problem iz svijeta rada, slobodnoga vremena, umjetnosti, sporta, medija, potrošačkoga društva, tehnološkoga napretka, ravnopravnosti spolova, nasilja u društvu itd.

Predložene teme nisu nikada strogo književne, no mogu se, međutim, ticati i čitanja i Vašega odnosa prema književnosti i umjetnosti uopće.

Raspravljački školski esej, pa i onda kada je riječ o književnosti, nikako ne predviđa niti očekuje jedinstveni odgovor. Dapače, od učenika se očekuje da predoči svoje osobno kulturno iskustvo potkrijepljeno sjećanjima na pročitane lektire i pokaže sposobnost analiziranja i sintetiziranja teme koju propituje.

5.3.1. Primjer zadatka za pisanje raspravljačkoga eseja

Pred Vama je ulomak iz eseja *Bura i gripa, bez maskara* iz knjige *Veliko spremanje* Andreje Zlatar. Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta. Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Najprije pišite na priloženome listu papira za koncept, a na kraju uredno prepisite na za to predviđeni list papira (čistopis). Školski esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu. Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 500 do 700 riječi.

Proljeće se obično iščekuje već od Nove godine. U početku bezizgledno, ali uporno, svakim se novim danom približavamo željenom cilju: skidanju kaputa, odbacivanju čizama, šalova, toplih kapa, kao da će se nakon takvoga skidanja debelih slojeva povoja pojaviti neko naše novo, svježije lice. Ali mi zimi nismo na *face-liftingu*, naprotiv, pronalazimo nove neobične mrlje na koži, blijede pjege, od jutarnjih mrazova zamrznute bore. Pa ipak, u svakodnevicu pokušavamo ugurati znakove proljeća, pokoje niske cipele, šetnju o podne u raskopčanoj jakni; u jelovnik uvodimo dragocjene i iznimno skupe sastojke koji su ionako izniknuli u nekakvom stakleniku, nizozemske paprike, mladi luk krajem siječnja, hipertrofirane uvozne rotkvice; simuliramo proljetni ugođaj s još nerascvalim granama i prvim buketićima sitnoga cvijeća.

Odlazak na more u veljači samo još požuruje neprirodni proces toga ubrzanja, prividno nas naglo odbacuje naprijed u slijedu godišnjih doba, iz nula stupnjeva premješta u podneblje od petnaest, ispod sivoga pod plavo nebo. Na more treba ići zimi, da se vidi kako ta mjesta zapravo žive, da se upoznaju njihovi stanovnici koji se ljeti skrivaju po svojim konobama i zamračenim kuhinjama... Pojave se tek ponekad, sjednu na zidić pred svojom kućom, u ispranim sivo-plavim mornarskim majicama, neobrijani, ali ipak za ukras, pa iznesu košaru smokava ili rakiju od lani. Kao da se maskiraju nama za veselje. I ljetni je nerad maska, ili, točnije, samo oblik života prilagođen godišnjem dobu...

Kalendar rada i kalendar prirode poklapaju se. A u gradu nema takvih kalendara, nema više pravih godišnjih doba, kažu, većinom iz zime uskaćemo u sparine ljeta, a iz ljeta u zimsku maglu. I gripu. Bosiljak sijemo u teglice ili plastične čaše od jogurta, rublje sušimo po radiatorima. U stanovima nema bure, a svaki je otok tako daleko. U stanovima nema bure, a svaki je otok tako daleko. Zbrajamo gradske nesanice i plahte nam mirišu po „Arielu“ ili „Bijelom Divu“. Uzalud se prisiljavamo na strpljivo čekanje ljetnog odlaska na more.

Ono što sada gubimo, gubimo u nepovrat, nenadoknadivo je. Naše se uzaludna čekanja talože na nedostignutim otocima.

Andrea Zlatar, odlomci iz teksta *Bura i gripa, bez maskara* iz knjige *Veliko spremanje*

Smjernice za pisanje

Napišite svoj školski esej u obliku pisma autorici teksta.

Slažete li se s njezinim stavovima da živimo sve brže? Objasnite svoj stav pozivajući se na neke nove primjere iz osobnoga života.

Povežite autoričine stavove o današnjem čovjeku s ovim riječima: „Nijedan čovjek nije otok, sasvim sam za sebe; svaki je čovjek dio kontinenta, dio Zemlje...“.

Koja sve značenja u priloženome ulomku ima otok?

Poručite autorici je li moderni život donio napredak u svemu ili smo u biti zakinuti za onaj pravi. Obrazložite svoj stav.

5.4. Zadatci zatvorenoga tipa

Drugi dio ispita sadrži zadatke višestrukoga izbora i zadatke povezivanja i sređivanja.

5.4.1. Zadatci višestrukoga izbora

Zadatke višestrukoga izbora čine: uvodni dio i nekoliko ponuđenih odgovora, uglavnom četiri (A, B, C, D), od kojih je samo jedan točan.

Uvodni dio sastoji se:

- od navoda što treba učiniti
- od rečenice ili teksta koji treba pročitati i na temelju kojega treba odgovoriti
- od pitanja.

Primjer zadatka višestrukoga izbora

Označite slovo ispred točnoga odgovora na listu za odgovore.

Pozorno pročitajte Šopove stihove.

*I da li bih imao dosta snage u svom glasu
Kada bih pred tobom branio ovaj svijet?*

Kako se zove stilska figura u navedenim stihovima?

- A. slavenska antiteza
- B. retoričko pitanje
- C. elipsa
- D. usporedba

5.4.2. Zadatci povezivanja i sređivanja

U zadatcima povezivanja i sređivanja podatci se nižu u dvije skupine (obično dva stupca) te se traži da ih se poveže po određenome načelu – smisleno, uzročno-posljedično, prema pripadnosti i slično (lik – djelo; autor – djelo; termin - odrednica).

Označite brojeve ispred točnih odgovora na listu za odgovore.

Do koje je glasovne promjene (ili više njih) došlo u pojedinoj riječi?

A. poljupcem	1. nepostojano a
B. slađa	2. jednačenje glasova po zvučnosti
C. blizanci	3. sibilizacija
D. nosorozi	4. palatalizacija
	5. jotacija

6. Ogladni primjer ispita iz Hrvatskoga jezika

6.1. Prvi dio ispita

Pred Vama su dva zadatka za školski esej. Pozorno pročitajte oba, odaberite jedan i napišite esej.

A) Interpretativni školski esej

Pred Vama je ulomak iz romana *Gospođa Bovary* Gustavea Flauberta. Pozorno ga pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta. Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Najprije pišite na priloženome listu papira za koncept, a na kraju uredno prepišite na za to predviđeni list papira (čistopis). Školski esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu. Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 500 do 700 riječi.

Seoski liječnik Charles Bovary vodi tužan, isprazan život bez ljubavi. Jednoga dana hitno je pozvan na imanje čiče Rouaulta. Tamo upoznaje Emmu i otada često navraća u Bertaux.

Što se tiče Charlesa, on se nije ni pokušao upitati zašto tako rado dolazi u Bertaux. Sve da je na to i pomislio, bez sumnje bi svoju revnost bio pripisao ozbiljnosti slučaja ili možda koristi kojoj se od toga nadao. Je li to doista bio razlog da su njegovi posjeti tom gospodarstvu bili ugodna iznimka među bijednim poslovima njegova života? U te dane ustajao bi rano, odjahao bi u galopu, podbadao bi svoga konja, zatim bi sjahao da o travu obriše noge, i navlačio svoje crne rukavice prije no što bi stupio u kuću. Volio je dolaziti u to dvorište, osjećati na svom ramenu ogradu koja se okrećući otvarala, volio je slušati pijetla što je kukurijekao na zidu, i gledati dječake što su mu dolazili u susret. Volio je ambar i staje, volio je čiču Rouaulta koji je pri pozdravu udarao rukom o njegovu ruku nazivajući ga svojim spasiteljem; volio je drvenjake gospođice Emme koja je u njima hodala po opranim kuhinjskim pločicama; visoke su je pete činile malo višom, a kad je hodala pred njim, drveni su se potplati naglo dizali i tupo udarali o njezine kožne cipele.

Ona ga je uvijek ispraćala do prve stepenice pred kućom. Ako mu još ne bi doveli konja, ona bi ostajala tu. Oprostili bi se i više ne bi razgovarali. Svježi bi je zrak obavijao i poigravao se sitnim maljama na njezinu zatiljku, ili joj na kukovima njihao vrpce njezine pregače što su lepršale kao barjačići. Jednom, za jugovine, voda se cijedila niz koru drveća u dvorištu, a po krovovima zgrada topio se snijeg. Ona je stajala na pragu; zatim ode po suncobran i otvori ga. Kroz suncobran od zeleno-modre svile prodiralo je sunce obasjavajući nemirnim odsjevima bijelu put njezina lica. Emma se pod njim smiješila u mlakoj toplini, a kapi su se vode čule kako jedna po jedna padaju na razapetu svilu.

Gustave Flaubert, *Gospođa Bovary*

Smjernice za pisanje

Opišite Charlesa prema ponuđenome ulomku. Protumačite Charlesovu očaranost imanjem Rouaultovih.

Što se događa s Charlesom, a da toga uopće nije svjestan? Što Charlesa privlači u Bertaux?

Pozorno čitajte tekst i uočite kako Emmine portret izrasta pred Vašim očima.

Promotrite posljednju rečenicu u ponuđenome ulomku i opišite što nam ta slika govori o Charlesu.

Jesu li, po Vašem mišljenju, likovi u ovome ulomku prikazani iz iste perspektive?

Kako se odvijaju susreti između Charlesa i Emme? Uočite što nedostaje.

Saznajete li išta o Emmine osjećajima?

Smjestite ulomak u kontekst romana. Zaključite zašto se ovaj romaneskni par nikada nije istinski ostvario.

B) Usporedna raščlamba tekstova

Pred Vama su dva ulomka iz romana *Posljednji Stipančići* Vjenceslava Novaka i Zlatarovo zlato Augusta Šenoa. Pozorno ih pročitajte, a zatim i smjernice za pisanje školskoga eseja ispod teksta. Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u Vašem oblikovanju školskoga eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Najprije pišite na priloženome listu papira za koncept, a na kraju uredno prepisite na za to predviđeni list papira (čistopis). Školski esej možete ispravljati na konceptu, ali ne i na čistopisu. Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno i gramatički točan. Školski esej treba imati od 500 do 700 riječi.

Lucija gledaše časak strogim pogledom u lice slike.

- No... gledaj mi u oči! - reče ona tiho; - gledaj čvrsto, ravno, da vidim već jednom jasno što je istina? Oprosti... ti, čovjek kavalir, učen, ugledan i bogat, kako bi ti mogao varati sirotu osamljenu djevojku? No ... gledaj mi čvrsto u oči! Zar bi tvoje oči mogle varati i onda... Čuj, Alfrede! Ja sumnjam: ta reci jasno, otvoreno: Kad će to biti, da me dođeš osloboditi iz ovih uza? Ja sjedim u onom starom naslonjaču med njegovim mrkim drugovima i često mi bude kao da se ova tijesna četiri zida sve stežu i da se niski strop nada mnom sve spušta k momu tjemenu, i biva mi da vičem: Ugušit ću se ... pomozite, ugušit ću se!... Pa onda plačem i skrivam oči da ne vidim ovaj grob živih! Najvoljela bih da je sve gotovo, da me mrtvu nose odovuda gdje propada moja mladost: još mogu samo da vidim tebe ... da ti pružim ruku, možda me izvedeš tamo gdje je široki svijet, gdje je svjetlo, gdje se giblju pravi, živi ljudi! Da nijesam još zdrava? Ako nijesam, pa ti mi donesi zdravlje! Zar bih ovdje mogla ozdraviti? Nu pogledaj mi otvoreno, iskreno u oči. Zašto, ako me ljubiš, i ne dođeš po mene?

Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*

- Gospodine Pavle, ako Boga znate, idite! – šapnu Dora otimljući mu ruku.
- Hoću. Ali slušaj me. Samo riječ. Moram. Danas mi se u srce zarinuo krvav nož, htio sam da prokunem dan na koji me majka rodila. Tmina mi pade na oči, kamen na srce, bilo mi je da se živ zakapam. Al neviđena ruka trgne me iz čame, ponese me pred tebe, djevojko. Da mi je put do tebe zakrčio rođeni brat, bio bih ga ubio. Karaj me da sam ušao kao zlotvor amo, karaj! Istina je. Htjedoh ti vidjeti samo kuću, opazih tebe. Srce me srvalo. Srce, Doro moja – koje čuva u sebi predragi zapis – ime tvoje. Što mi volja – šta snaga – šta pamet? Sve si samo ti, djevojko moja! Kad sam dozivao u pamet onaj blagi čas gdje ti suze ljubavi potekoše niz moje čelo, mišljah da je samo bio san – o raju, o Bogu. Al sad sam kod tebe. Ovo je tvoja ruka. Sad mi je dobro. Oj živoga, da me voliš. Vjeri mi se da me iznevjeriti nećeš ma kako nas raskidali. I evo ti nevjeren plemićku podajem ruku da neću biti nego tvoj – i ne ugledao lica božjega ako nijesam pošten i čist.
- Ne govori, ne govori, Pavle – odvrati djevojka dršćući kroz suze – da, da, tvoja sam, al ne govori, previše sam sretna!
I baci mu se u naručje, i trgnu mu se iz naručja, pa zavapi:
- Zbogom, Pavle! Evo me, kumo!
- Prosti nam grijeh, o milosrdni Bože! – zamrmlja stara i ode sa Dorom u kuću.
Žurno pohiti Pavle na konju u svoje noćište.

August Šenoa, *Zlatarovo zlato*

Smjernice za pisanje

Autore priloženih ulomaka smjestite u književnopovijesna razdoblja u kojima stvaraju. Pritom odredite koji autor prethodi kojemu.

Usporedite dva priložena ulomka i opišite kako su se osjećale Lucija i Dora.

Prisjetite se koje su okolnosti obilježile Lucijin jednostrani razgovor s Alfredovom slikom te navedite uzroke Lucijine osjećajne krize.

Zašto se Dora i Pavle kriomice sastaju i zašto je njihova ljubav unaprijed osuđena na propast?

Navedite sličnosti i razlike između Lucije i Dore. Što uzrokuje njihove osjećaje? Zašto je Dorina ljubav tragična, a Lucijina nesretna?

Slažete li se s tvrdnjom da su njih dvije gubitnice u ljubavi? Obrazložite svoj stav.

Razmislite o tvrdnji da se velike ljubavi često teško ostvaruju. Svoj stav obrazložite osobnim čitateljskim iskustvom.

6.2. Drugi dio ispita

Sva pitanja nose po jedan bod, osim pitanja 41. i 78. koja nose po dva boda.

Pozorno pročitajte priloženi tekst i odgovorite na sljedeća pitanja.

I. tekst

VRAĆANJE

Katkad u vrevi ljudi posve stranih
Neko te lice sjeti mrtva druga.
Nestanak njegov ponovo ti rani
Zbunjeno srce, i svlada te tuga.

U žamorenju začuješ mu glas.
I ti ga vidiš. Izašav iz mraka
u tebi živi. Ali samo čas:
Desetak, dvadesetak koraka.

Prošlost se javi slatko kao flauta
U zimskoj noći. Ti mu gledaš kretnje,
Smijeh, govor čuješ davne neke šetnje.

No kad te naglo truba nekog auta
Trgne, odjednom nestane mu lika:
Oko tebe su lica prolaznika.

(Dobriša Cesarić)

1. Kojemu književnomu rodu pripada priloženi tekst?
 - A. epici
 - B. lirici**
 - C. dramati
2. Kako se zove oblik u kojemu je napisana pjesma?
 - A. gazela
 - B. glosa
 - C. sonet**
 - D. balada
3. Kakva je rima u priloženoj pjesmi?
 - A. abab cdcd eff egg**
 - B. abab cdcd efe ege
 - C. abba abba cde cde
 - D. abab abab cdd dee

4. Kakvi su stihovi u posljednjoj strofi?
- deseterac, jedanaesterac, dvanaesterac
 - dvanaesterac, dvanaesterac, dvanaesterac
 - dvanaesterac, jedanaesterac, jedanaesterac**
 - jedanaesterac, jedanaesterac, deseterac
5. Kakva je po tematici priložena pjesma?
- pejzažna
 - socijalna
 - misaona**
 - ljubavna
6. O čemu govori priložena pjesma?
- o sjećanju na dragu osobu**
 - o usamljenosti u gradu
 - o izgubljenome prijateljstvu
 - o slučajnome susretu s prijateljem
7. Koje osjetilne poticaje autor spaja u sljedećemu stihu?
Prošlost se javi slatko kao flauta?
- olfaktivne i taktilne
 - gustativne i auditivne**
 - taktilne i gustativne
 - vizualne i olfaktivne
8. Kojim je postupkom ostvaren ritam u 6. i 7. stihu?
- prebacivanjem
 - prijenosom
 - opkoračenjem**
 - cezurom
9. Kako se točno rastavlja na slogove sljedeći stih?
Smijeh, govor čuješ davne neke šetnje.
- Smijeh go-vor ču-ješ da-vne ne-ke šet-nje**
 - Smi-jeh go-vor ču-ješ dav-ne ne- ke še-tnje
 - Smijeh gov-or čuj-eš dav-ne ne- ke šet-nje
 - Smi-jeh gov-or ču-ješ dav-ne ne- ke še-tnje
10. Koji je par riječi u fonološkoj opreci?
- druga - tuga
 - kretnje - šetnje
 - flauta - auta
 - druga - pruga**

11. Glas *ć* u riječi *vraćanje* posljedica je:

- A. palatalizacije
- B. jotacije**
- C. jednačenja glasova po zvučnosti
- D. jednačenja glasova po mjestu tvorbe

12. Što je subjekt u sljedećoj rečenici?

U žamorenju začuješ mu glas.

- A. ti**
- B. mu
- C. glas
- D. on

13. Kako glasi nominativ podcrtanoga spoja riječi u sljedećemu stihu?

Neko te lice sjeti mrtva druga.

- A. mrtvi drug
- B. mrtvoga druga
- C. mrtvu drugu
- D. mrtav drug**

14. U kojemu je stoljeću stvarao Dobriša Cesarić?

- A. u 18. st.
- B. u 19. st.
- C. u 20. st.**
- D. još uvijek stvara

15. Koju je od navedenih pjesama napisao Dobriša Cesarić?

- A. Jesenje večer
- B. Tri nonice
- C. Jezik roda moga
- D. Slap**

Pozorno pročitajte priloženi tekst i odgovorite na sljedeća pitanja.

II. tekst

Ja, u ime oca i Sina i Svetoga Duha. Ja opat Držiha pisah ovo o ledini koju dade Zvonimir, kralj hrvatski u dane svoje svetoj Luciji. Svjedoče mi župan Desimir u Krbavi, Mratin u Lici, Pribineg u Vinodolu i Jakov na otoku. Da tko poreče, nega ga prokune i Bog i 12 apostola i 4 evanđelista i sveta Lucija. Amen. Neka onaj tko ovdje živi, moli za njih Boga. Ja opat Dobrovit zidah crkvu ovu sa svoje devetero braće u dane kneza Kosmata koji je vladao cijelom Krajinom. I bijaše u te dane Mikula u Otočcu sa svetom Lucijom zajedno.

(Bašćanska ploča)

16. Na kojemu je otoku pronađena Bašćanska ploča?
- A. na Pagu
 - B. na Krku**
 - C. na Rabu
 - D. na Cresu
17. Gdje se danas čuva original Bašćanske ploče?
- A. u crkvi sv. Lucije na otoku Krku
 - B. u Hrvatskom povijesnom muzeju
 - C. u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti**
 - D. u Matici hrvatskoj
18. Tko je zapisao tekst na Bašćanskoj ploči?
- A. kralj Zvonimir
 - B. knez Kosmat
 - C. opat Dobrovit
 - D. opat Držiha**
19. Kojom riječju započinje tekst Bašćanske ploče u originalu?
- A. az**
 - B. v
 - C. otac
 - D. opat
20. O čemu govori tekst Bašćanske ploče?
- A. O ledini koju je kralj Zvonimir darovao benediktincima.**
 - B. O dugotrajnoj gradnji crkvice svete Lucije.
 - C. O susretu kralja Zvonimira s podanicima na otoku.
 - D. O vladavini kneza Kosmata i sukobu sa Zvonimirom.

21. Kada je nastala Bašćanska ploča?

- A. prije 925. godine
- B. poslije 1300. godine
- C. 1444. godine
- D. oko 1100. godine**

22. Kako se zove tip glagoljice koji su imali samo Hrvati?

- A. obla
- B. kurzivna
- C. uglata**
- D. trokutasta

23. Tko je sastavio glagoljicu?

- A. Konstantin Filozof**
- B. pop Martinac
- C. Crnorizac Hrabar
- D. pop Dukljanin

24. Tko u spisu *O pismenima* daje svjedočanstvo o nastanku glagoljice?

- A. pop Martinac
- B. Crnorizac Hrabar**
- C. pop Dukljanin
- D. nepoznati autor

25. Kako se zove najstariji tekst na hrvatskome jeziku napisan na latinici?

- A. Lucidar
- B. Vinodolski zakonik
- C. Šibenska molitva**
- D. Zapis popa Martinca

26. Što je *Misal po zakonu rimskoga dvora* iz 1483. godine?

- A. iluminacija
- B. ilustracija
- C. inicijal
- D. inkunabula**

27. Kojim je pismom tiskan *Misal po zakonu rimskoga dvora*?

- A. latinicom
- B. glagoljicom**
- C. bosančica
- D. goticom

Pozorno pročitajte priloženi tekst i odgovorite na sljedeća pitanja.

III. tekst

HERMO

Govorio sam mnogo, ali uzalud,
I molbe mi se srca ne kosnuše tvog,
Već vladaš se ko konj kog prežu prvi put,
A on se žaca primit žvale pod svoj zub!
Žestinu takvu rađa samo razum slab:
Tvrdoglav stvor će stradati prije drugih svih
Kad žestok prkos njegov sam je sebi cilj.
Stog nemoj prezret mojih opomena zov,
Jer survat će se na te more jada još.
Stjenovit ovaj kam i vrletan i strm
Razorit moj će otac snagom groma svog,
A tebe će uvaliti u taj krš i lom
I nestat ćeš u ždrijelu ovom kamenom.
I vjekove će duge zemljin tebe skut
Pokrivati dok opet na taj dođeš svijet.
A očev krilat pas, od krvi crven sav,
Orlušina što stalno rujnu žeda krv,
Dolijetat će k tebi kao nezvan gost
I komad za komadom kidat s tijela tvog
I s dana u dan kljuvat jetra ti i drob.
A patnje tvoje te i čitav jad će taj
Tek onda svršiti kad se jedan javi bog
Što mjesto tebe rado poći će u Had,
U Tartar gdje vječna tmina je i mrak.
Odluči se! Sto rekoh, nije govor pust,
Već to je tebi savjet istinit i prav,
Jer usta oca Zeusa ne znaju za laž,
Što reče, to se vrši, to je gotov čin.
Otrijezni se i shvati da je smotren um
U svemu bolji nego nerazuman bijes.

ZBOROVOĐA

I nama ti se čini da je Hermov zbor
I pametan i prav kad prkos ruži tvoj
I savjetuje ti trijeznost, pa popusti stog,
Jer za mudraca grijeh je sramota i rug.

PROMETEJ

Naviještanja njegova znana su meni
Iz davne davnine, a trpjeti patnje
Od dušmana nije ni grijeh ni rug.
I zato nek munja dvosjeklih žar
Treska po meni, nek tutnji zrak,
Nek ori se bijes i gromova trijes,
Nek ljulja se zemlji i temelj sam,
Nek vihori huče, nek pjenu se val
I diže do zvijezda na nebeski svod,
Neka u bezdan, u Tartar mrk
Strovali ovaj izmučen trup,
Nek okrutne sudbe me vrtloži vir,
No mene, Prometeja, užas taj sav
Pobijediti neće, ja vječno sam živ.

28. Kojoj književnosti pripada tekst iz kojega je priloženi ulomak?

- A. egipatskoj
- B. rimskoj
- C. babilonskoj
- D. grčkoj**

29. Kojoj književnoj vrsti pripada tekst iz kojega je priloženi ulomak?

- A. poemi
- B. tragediji**
- C. baladi
- D. mitu

30. Radnja *Okovanoga Prometeja* izgrađena je na sukobu:

- A. Prometeja i Zeusa**
- B. Prometeja i Hefesta
- C. Hefesta i Zeusa
- D. Zeusa i Okeana

31. Kojim se stihom upućuje na Prometejevu neukrotivu narav?

- A. I molbe mi se srca ne kosnuše tvog
- B. I savjetuje ti trijeznost, pa popusti stog
- C. Već vladaš se ko konj kog prežu prvi put**
- D. Tvrdoglav stvor će stradati prije drugih svih

32. Prometejeve muke završit će:

- A. kada se jedan besmrtnik odrekne svoje besmrtnosti**
- B. kada protekne sto dana njegovih muka
- C. kada predstavnik ljudskoga roda usmrti orla
- D. kada mu olimpski bogovi oprostite

33. Koji osjećaj karakterizira Prometeja u priloženom ulomku?

- A. samoljublje
- B. jad**
- C. dobroćudnost
- D. strah

34. Zašto Prometej trpi?

- A. Pomagao je ljudima usprkos Zeusovoj naredbi.**
- B. Želio je urotom s Titanima svrgnuti Zeusa.
- C. Omogućio je ljudima ženidbu s božicama.
- D. Pokazao je preveliku samilost prema grčkim junacima.

35. Kakvim se pokazuje Prometej u djelu iz kojega je priloženi ulomak?

- A. brbljavcem i junakom
- B. ubojicom i spasiteljem
- C. nevjernikom i lukavcem
- D. kradljivcem i darovateljem**

36. Što simbolizira Prometej?

- A. neuspješnu borbu pred silovitom vlasti
- B. dugotrajnu i besciljnu borbu
- C. borbu za koju se nije bilo vrijedno žrtvovati
- D. borbu za oslobođenje i napredak čovječanstva**

37. Što je Prometej donio ljudima?

- A. vodu
- B. vatru**
- C. zemlju
- D. zrak

38. Grčki su tragičari teme za svoja djela uzimali:

- A. iz legendi
- B. iz svakodnevice
- C. iz mitologije**
- D. iz mašte

39. Što radi zborovođa u grčkoj tragediji?

- A. komentira radnju**
- B. stvara napetost
- C. razrješava sukob
- D. zabavlja gledatelje

40. Što je tragička krivnja?

- A. Namjerna pogrješka junaka.
- B. Posljedica sudbinske zablude.**
- C. Posljedica sukoba s jačim od sebe.
- D. Nesvjesno kršenje zakona.

41. Povežite djelo i književnu vrstu.

A. Ilijada	1. poslanica
B. Orfej i Euridika	2. mit
C. Antigona	3. tragedija
D. Eneida	4. ep
	5. komedija

a4, b2, c3, d4

Pozorno pročitajte priloženi tekst i odgovorite na sljedeća pitanja.

IV. tekst

Prvo pjevanje

Dike i pohvale presvetoj Juditi,
Njena hrabra djela hoću izreći;
Zato ću moliti, Bože, tvoju svjetlost,
Nemoj mi uskratiti u tome punu milost.
Ti si onaj koji daje snagu svakom njenom djelu
I njenom tijelu ljepotu uz čisto poštenje;
Ti, dakle, sad i meni tako pomози
Da jezik izrekne ono što misao pripravi.
Neka duh pravi udahne u me tvoja ljubav,
Da više moja pamet ne tumara
Veoma bludeći s drušbom starih poeta
Što poštovahu bogove kojima svijet bijaše sapet,
Jer ti si iznad svega svet, istiniti Bože moj;
Ti činiš da se slatko pjeva, ti si vjernima mir,
A ne zbor od tripud tri djevička kola,
Dodavši još broju Apolona s kitarom.
Uzdigni odozdo moj glas gore k nebu
Gdje tvoje prijestolje slave zborovi svetaca,
Da se u samome tvome dvoru mogne slušati
Dok izgovara pjesmu o Juditi.

Prijevod Marka Grčića

42. Tko je autor priloženoga teksta?

- A. Homer
- B. Vergilije
- C. Gundulić
- D. Marulić**

43. Kako se zove književna vrsta kojoj pripada djelo iz kojega je ponuđeni ulomak?

- A. balada
- B. poema
- C. ep**
- D. epopeja

44. Komu se pjesnik obraća u priloženome ulomku?

- A. Juditi
- B. Bogu**
- C. muzi
- D. čitatelju

45. Kojim se slušateljima pjesnik u priloženomu ulomku želi svidjeti?

- A. ljubiteljima antike
- B. znalcima književnosti
- C. dušama u raj**
- D. starim pjesnicima

46. Kako se zove stilska figura kojom počinje ponuđeni ulomak?

- A. antiteza
- B. invokacija**
- C. epitaf
- D. oksimoron

47. Odakle autor ovoga djela preuzima tematiku?

- A. iz narodne predaje
- B. iz antičkih mitova
- C. iz biblijskih knjiga**
- D. iz povijesnih zapisa

48. Koji je antički pjesnik bio uzor autoru teksta u sastavljanju djela?

- A. Homer
- B. Vergilije**
- C. Plaut
- D. Ovidije

49. Kako se zove muški lik s kojim se Judita sukobljava?

- A. Job
- B. Osman
- C. Holoferno**
- D. Nabukodonozor

50. Tko je *ona* o kojoj govori pjesnik u sljedećim stihovima?

Ti si onaj koji daje snagu svakom njenom djelu i njenom tijelu ljepotu uz čisto poštenje

- A. junakinja**
- B. poezija
- C. muza
- D. milost

51. Koja djela pripadaju istomu povijesnomu razdoblju kao i djelo iz kojega je priloženi ulomak?

- A. Robinja i Dundo Maroje**
- B. *Planine i Suze sina razmetnoga*
- C. *Bašćanska ploča i Ljetopis popa Dukljanina*
- D. *Osman i Smrt Smail-age Čengića*

52. U kojemu je razdoblju nastalo djelo iz kojega je priloženi ulomak?

- A. u srednjemu vijeku
- B. u renesansi**
- C. u baroku
- D. u romantizmu

53. Djelo iz kojega je priloženi ulomak napisano je čakavicom:

- A. iz Trogira
- B. s Brača
- C. s Hvara
- D. iz Splita**

54. Koji su glagolski oblici prisutni u sljedećemu stihu?

Ti si onaj koji daje snagu svakom njenom djelu.

- A. prezent i aorist**
- B. prezent i imperfekt
- C. perfekt i aorist
- D. perfekt i imperfekt

55. Prema kojemu su načelu napisani zarezi u sljedećemu stihu?

Zato ću moliti, Bože, tvoju svjetlost

- A. načelo suprotnosti
- B. načelo nabiranja
- C. vokativ u rečenici**
- D. umetnuta rečenica

56. Što znači riječ *dika*?

- A. slava
- B. ljubav
- C. sreća
- D. ponos**

Pozorno pročitajte priloženi tekst i odgovorite na sljedeća pitanja.

V. tekst

Kumordinar Žorž došao bi u naš prnjavor sa silnim prstenjem na desnoj ruci koja bijaše uvijek gola da svatko vidi i sudi po njoj bogatstvo i čast. U crkvi tom zgodom naš rođak Žorž neprestance posluje desnom rukom: sad je digne na sklapanje i tobožnju molitvu, sad njom posiže za rupčićima, sada nešto drugo njom upravlja i priudesuje. Tom pako zgodom svjetluca čudnovato njegovo prstenje kano da zrcalo okrećeš prema suncu. Žene i djevojke zaboravljaju na molitvu upirući pobožne oči u njega. A onaj koji zna sve tajne ljudskih srdaca doista čuje često uzdah kako skromne seljakinje, tako i koje namiguše: - Ah, bože, da me njim daruješ, sretna li bih ti bila!... - Lijevu ruku, obučenu vazda u rukavicu od jelenovine spušta on elegantno niz tijelo ili je prebaci na križa kada s desnicom posluje. A istom ono olašteno odijelo s pozlaćenim velikim pucetima kano škude! Pa ona mast što mu se obilato iz ulizane kose cijedi po debelom, najpomnije obrijanom vratu... Zatim bijela staza preko čitave glave od čela na drugi kraj do obrijane šije poput ceste što vodi preko brda jednoga do drugoga podnožja... Konačno onaj miris što čudnovato zaudara od gospodina kumordinara... Čudnovato, da; vonj ko da si gnojnicu tamjanom potkadio... Seljaci bi se pogledavali, trkali ramenima ili nogama, pa namignuli: - Ej, bože moj! Bože moj! Koji bi prorok mogao negda proreći: što će sve biti danas-sutra naš Jurić! Lijepo li ti ga je njemu! Sretna li majka štono ga rodila! Hm, hm, hm!... - A kumordinar, stanovitim osobitim njuhom zadišav i osjetiv takvo laskavo šaputanje, uzdigao bi jošte napetije jaku debelu glavu uvis, kano da si ga na kolac nabio, i nahmurivši usta i nos poput neodlučna diplomate ukočio se i pomislio u sebi: Gledajte samo, telici, u nova vrata! Imate šta i gledati!...

57. Kako se zove djelo iz kojega je priloženi ulomak?

- A. Neobični ljudi
- B. U noći
- C. U registraturi**
- D. Propali dvori

58. Tko je autor djela iz kojega je priloženi ulomak?

- A. Vjenceslav Novak
- B. Ante Kovačić**
- C. Josip Kozarac
- D. August Šenoa

59. U kojemu je razdoblju hrvatske književnosti nastalo djelo iz kojega je priloženi ulomak?

- A. u razdoblju protorealizma
- B. u razdoblju naturalizma
- C. u razdoblju moderne
- D. u razdoblju realizma**

60. Kako se zove glavni junak djela iz kojega je priloženi ulomak?

- A. Ivica**
- B. Žorž
- C. Juraj
- D. Đuro

61. Koja epska tehnika dominira u priloženome ulomku?

- A. opisivanje**
- B. dijalog
- C. monolog
- D. retrospekcija

62. Kakvim se doima kumordinar Žorž u priloženome ulomku?

- A. komičnim i jadnim**
- B. nakaznim i smiješnim
- C. nastranim i duhovitim
- D. šaljivim i opasnim

63. Što žene i djevojke privlači kumordinaru Žoržu u priloženome ulomku?

- A. njegova ljepota
- B. njegova inteligencija
- C. njegovo lažno bogatstvo**
- D. njegov profinjeni ukus

64. Kakav je tip seljaka autor utjelovio u liku kumordinara Žorža u priloženome ulomku?
- A. koji je postao pravim gospodinom
 - B. koji prezire gradski način života
 - C. koji se pretvorio u grotesknu figuru**
 - D. koji je u gradu izgubio sve iluzije
65. Koji niz obilježava djelo iz kojega je priloženi ulomak?
- A. prikaz odnosa sela i grada, lik poluinteligenta, lik fatalne žene**
 - B. lik intriganta, propadanje patricijskoga plemstva, lik fatalne žene
 - C. odnos gradske sredine prema umjetniku, lik intriganta, prikaz odnosa sela i grada
 - D. lik poluinteligenta, propadanje patricijskoga plemstva, odnos gradske sredine prema umjetniku
66. Nastanak djela temelji se:
- A. na povijesnim činjenicama
 - B. na autobiografskim elementima**
 - C. na dnevničkim zapisima
67. Koji je središnji književni časopis književnoga razdoblja u kojemu nastaje djelo iz kojega je priloženi ulomak?
- A. Vijenac**
 - B. Glasonoša
 - C. Književnik
 - D. Danica ilirska
68. Kakva je prva rečenica u priloženom ulomku?
- A. zavisno složena
 - B. nezavisno složena
 - C. višestruko složena**
 - D. rečenični niz
69. Kako u suvremenome hrvatskome jeziku glasi oblik *osjetiv* iz sljedeće rečenice?
A kumordinar, stanovitim osobitim njuhom zadišav i osjetiv takvo laskavo šaputanje, uzdigao bi jošte napetije jaku debelu glavu uvis...
- A. osjetljiv
 - B. osjećajući
 - C. osjećajan
 - D. osjetivši**
70. Od koje je vrste riječi sastavljena rečenica: *Hm, hm, hm!*
- A. od priloga
 - B. od veznika
 - C. od čestica
 - D. od uzvika**

71. Kako u standardnome hrvatskome jeziku glasi izraz *poput neodlučna diplomate*?

- A. **poput neodlučna diplomata**
- B. poput neodlučne diplomate
- C. poput neodlučnoga diplomata
- D. popu neodlučnog diplomate

72. Što znači izraz *danas-sutra* u sljedećoj rečenici?

Koji bi prorok mogao negda proreći: što će sve biti danas-sutra naš Jurić!

- A. danas i sutra
- B. odsada
- C. **jednom**
- D. u sve dane

73. Što je mislio kumordinar Žorž govoreći sljedeću rečenicu?

Gledajte samo, telići, u nova vrata!

- A. da on ima lijepu kuću
- B. **da su seljani s pravom zadivljeni njime**
- C. da su njegovi sumještani glupi
- D. da se seljani daju zavarati vanjštinom

74. Što znači riječ *negda* u priloženomu ulomku?

- A. negdje
- B. nekamo
- C. **nekad**
- D. nekuda

75. Koji se sinonim riječi *šija* nalazi u priloženome ulomku?

- A. glava
- B. čelo
- C. **vrat**
- D. obraz

76. U kakvu su odnosu riječi *prorok* i *proreći*?

- A. minimalni su par
- B. **tvorbena su povezane**
- C. oblici su iste riječi
- D. sinonimni su par

77. Koji su nizovi riječi sinonimi riječima *zrcalo*, *vazda*, *puce* u priloženome ulomku?

- A. **ogledalo, uvijek, dugme**
- B. špigl, redovito, cure
- C. ogledalo, redovno, botun
- D. špiglo, zauvijek, djevojke

78. Upišite glasove d ili t.

- A. pre__sjednik
- B. po__platiti
- C. po__mladak
- D. po__grijati
- E. po__hodnik

a - d, b - t, c - d, d - d, e - t
